

Veliki četvrtak

Meditacija sa François Mauriacom.¹

François Mauriac je napisao svoj »Veliki Četvrtak« 1931. godine, dakle tri godine poslije svoga najznačajnijega eseja »Bonheur du chrétien«,² i poslije velike ispovijesti »Dieu et Mammon«,³ a pet godina prije »Vie de Jésus«.⁴

Treba pročitati radove Charles du Bosa,⁵ Paul Archambaulta⁶ i Raman Fernindeza,⁷ da se ispravno uoči golema važnost Mauriacove najintimnije duhovne evolucije u pravcu sakramentalnoga katolicizma; evolucije, koja datira od dubokog kršćanskog samoobračuna u »Bonheur du chrétien«, da se konačno popne s Kristom na Kalvariju u »Vie de Jésus«. Na toj filozofsko-teološkoj stazi, koja ide uporedo sa Mauriacovom književnom stazom, (a da se one još uvijek ne poklapaju, što bez sumnje tvori jedan od najsuptilnijih, ali i najzakučastijih estetskih problema u modernoj francuskoj literaturi) »Veliki Četvrtak — Le Jeudi Saint« znači u svakom slučaju definitivnan uspon na svijetlu visoravan, po kojoj pucaju vidici do skrajnjih horizonta Isusova života i kršćaninova života. To je prva knjiga slavnoga pisca, u kojoj se u punini osjeća »duhovni trijumf«, što će ga on malo kasnije sretno formulirati usklikom: »Comme il est vrai que la vérité nous rend libres! C'est le miracle des miracles: la Grâce a vaincu la Nécessité.«⁸ Sve, što je prije toga napisano, veličanstveno je u nemiru i strastvenom tonu ispovijesti i obračuna, »Vie de Jésus« je na koncu konaca ipak historija, stoga se čini, da je »Veliki Četvrtak« proizašao iz najsmirenijih, čistih euharistijskih vedrina Mauriacove duše, iz onih najponiznijih časova jutarnje liturgije, u kojima je sve jasno, jer je sve predano, sve posjedovano, jer se svega odreklo. Ovo je, u koliko se to smije reći, najkatoličkija Mauriacova knjiga kao što su analogno »Gli operai della vigna«⁹ Papinijeva. Pače obadva su

¹ Fr. Mauriac: Le Jeudi - Saint, Flammarion 1931.

² Nouvelle Revue Française. Travanj 1929.

³ Edit. du Capitole. 1929.

⁴ Flammarion, 1936.

⁵ Fr. Mauriac, et le problème du romancier catholique, Paris 1933. Edit. R. A. Correa.

⁶ François Mauriac, »Témoins du Spirituel.« Libraire Bloud et Gay. 1933.

⁷ François Mauriac, étude. Kao predgovor M. knjige »Dieu et Mammon«.

⁸ Journal, str. 146. Grosset, 1934.

⁹ Vallecchi, éditione Firenze 1929.

predgovora prepuna nutarnje sličnosti: u kršćanskoj poniznosti najiskrenije izražena želja, da se umjetnička snaga pera preda, daleko od svake literature, samo u službu istini (a servizio della verità), i to u slobodnom apostolatu među onima, koji još nijesu primili Riječ ili u kojima je ona mrtva.

Ali u ovaj čas ne mislim analizirati problem »Velikoga Četvrtka« sa stajališta Mauriacove duhovne evolucije, koju Archambault naziva »l'émouvante ascension spirituelle«, makar bi to bila divna i zahvalna tema; ta u njoj se krije sva ona suptilna problematika tjelesnoga faktora u ostvarenju integralnoga kršćanstva, faktora, koji prouzrokuje najveću Patnju kršćanina (Souffrances du chretien)¹⁰ i od kojega počinje raskršće: bliže ili dalje od kršćanstva.

Mauriacov slučaj je dubok i potresan u psihološkom i teološkom smislu. Nema u Francuskoj pisca, koji bi vječnu borbu požude i milosti izrazio i riješio sa toliko iskrenosti i toliko heroizma.

Za sada želim tek u slobodnoj stilizaciji Mauriacovih misli napisati čednu meditaciju o Velikom četvrtku.¹¹

FRACTIO PANIS

Veliki četvrtak je dan, u kojem je samo jedan sat darovan kršćaninu, da se razveseli zbog neprocjenjive milosti: u noći, u kojoj je bio izdan, Isus Krist »uzevši kruh dade hvalu, prelomi i dade im govoreći: Uzmite i jedite; ovo je tijelo moje, koje se daje za vas; to činite na moju uspomenu.« Zatim uze »i kalež po večeri govoreći: ovaj kalež je Novi Zavjet u krvi mojoj, koja se za vas proljeva.«

Trebalo bi kliknati od veselja na godišnjicu one večeri, kada se mala hostija podigla nad svijet usnuo u tminama. Ali to je ona ista noć, u kojoj će Isus biti predan. Najbolji njegovi prijatelji još sa okusom kruha u ustima napustit će ga, zanjekati i izdati u tom času. Pa i mi, u ustima sa okusom kruha, koji nije više kruh, tek što smo se poklonili ovoj prisutnosti u našem tijelu, neshvatljivoj poniznosti Sina Božjega, žurno ustajemo: treba ga slijediti u vrt agonije.

Htjeli bismo se zadržati, zastati, oživjeti u duhu onu minutu historije svijeta, kada se u tišini prelomio komad kruha, a tek nekoliko riječi je bilo dovoljno, da se novim vezom povežu Stvoritelj i stvorenje. I eno, već se u duhu Onoga, koji ih izgovara, milijarde svećenika naginje nad kalež, milijarde djevice bdije pred tabernakulom: u nepreglednim povorkama djeca svih prvih pričesti

¹⁰ Nouvelle Revue Française, octobre 1929.

¹¹ Makar je ovo bilo spremljeno za blagdan Velikoga Četvrtka, to malo ne gubi na »aktuelnosti«, jer se nalazimo baš pred Tijelovom, veličanstvenim blagdanom Euharistije, u kojem se pjeva ista Poslanica i slavi ista liturgijska ideja kao i na Vel. Četvrtak. Op. p.

otvaraju još neokaljana usta; u Spasiteljevoj misli golemo mnoštvo bestidnika, razbojnika, bludnika nalazi preko ove hostije čistoću svojih prvih godina; po njoj opet postaju djeca.

Čitavi ovaj Veliki četvrtak, čitavi ovaj dugi proljetni dan ne bi dostajao za divnu meditaciju radosti.

Ali tek što svrši misa, treba unići u tmine maslinskoga brda. Ni jednu minutu više nije se moguće prepustiti veselju. Jer Gospodin je htio ustanoviti Euharistiju iste noći, kad je bio predan. Ovaj se misterij ispunio u času, kada je svoje vlastito tijelo prelomio kao kruh, kada je svoju krv natočio kao vino. Bez sumnje je trebalo, da se mala hostija podigne baš u tome času, u sjeni, u kojoj je već izdajica izdao, u kojoj se već sakupljaju Kaifini ljudi.

Samo jedamput je u svome javnom životu nagovijestio Gospodin čudo odvijeka smišljeno u njegovoj ljubavi. Koliko li je duša otišlo od njega u onaj dan. U punoj sinagogi u Kafarnaumu, veli sv. Ivan, izgovorio je on nečuvene i sablažnjive riječi, na koje su se tužili ne samo Židovi nego i apostoli: »Ja sam kruh života...« Židovi su uzrujano mrmljali, što se ovaj Josipov sin, kojemu oni poznaju i oca i majku, što se on usuđuje sebe nazivati kruhom živih. »Tko jede ovaj kruh, živjet će navijeke; kruh, koji ću ja dati, tijelo je moje za spasenje svijeta.«

Misterij je Velikoga četvrtka posvećen dakle onoga dana u punoj sinagogi u Kafarnaumu. I od toga časa, veli nam Evanđelje, povukoše se mnogi učenici i ne idahu više s njime. Euharistija kao i križ, tek što su spomenuti, razdjeljuju duhove: kamen kušnje za vjeru u čovjeku i kamen kušnje za njegovu ljubav prema Kristu. Isus je morao pratiti pogledom one, što se udaljiše, ali ne samo neke siromašne Židove tvrda srca nego s njima i sve one, koje će kroz vijekove skandalizirati ovaj misterij; među njima i kompaktnu grupu Calvinovu; nabrajao je filozofe i mudrace, koji vjeruju samo ono, što vide; psovače i oskrvnitelje iz tridesetgodišnjega rata i sve tako redom do današnjega dana...

EPISTOLA VELIKOGA ČETVRTKA

Jedanaesto poglavlje prve poslanice Korinćanima, koje se čita u misi Velikoga četvrtka, svjedoči, da su učenici i poslije Kristove smrti vjerovali ono, što i mi vjerujemo, da su činili ono, što i mi činimo, devetnaest vijekova kasnije.

Sveti Pavao opominje neuredne Korinćane i uči ih ono, što je »primio od Gospodina... da Gospodin Isus one noći u koju bijaše izdan, uze kruh...« Slijedi spomenuti tekst: »Jer kadgod jedete ovaj hljeb i čašu pijete, smrt Gospodnju obznanjujete, dokle ne dođe.«

Tu istu žrtvu mi još uvijek služimo. »Isti Krist, koji se žrtvovao na križu, naučava tridentinski koncil, žrtvuje se i sada po svećeničkoj službi.« Ništa se nije promijenilo od praskozorja kršćanstva. Tek što se drugo moli prije i poslije Posvećenja i Pričesti.

Sveti Pavao vjeruje u realnu prisutnost Kristovu: »Zato: kogod jede ovaj hljeb, ili pije čašu Gospodnju nedostojno, kriv je tijelu i krvi Gospodnjoj... jer koji jede i pije nedostojno, sud sebi jede i pije ne razlikujući tijela Gospodnjega...« Prva kršćanska općina ne samo da vjeruje ono isto, što danas katolici, nego se pred Euharistijom ponaša kao i današnji katolici, koji jedini »razlikuju tijelo Gospodnje.«

Misteriozno li se udružuju najkontrastniji osjećaji u čovjeku, koji ide na Pričest: pokajanje i pouzdanje, odricanje i grizodušje, stid i ljubav. Crkva u sublimnoj inspiraciji stavlja u ovoj minuti u usta ministrantu i vjerniku centurionove riječi: »Gospodine, nisam dostojan da dođem pod krov moj, nego samo reci riječ...« Molitva uvijek uslišana od onoga prvoga dana, kad ju je Krist čuo u Kafarnaumu. Svih grijeha, koje jednim pogledom obuhvaća onaj, koji se pričešćuje, nema više u njemu: netko drugi ih je preuzeo, čim oprostjenje Kristovo siđe na dušu kroz svećenikovu apsoluciju. Njegova bijeda ga ne baca u očaj, nego mu pomaže da shvati, kakvom je ljubavlju ljubljen.

To što ljubimo Boga znači da On ljubi nas, jer dar je Božji da ljubimo Boga.

Sretan li je onaj, koji došavši na svoje mjesto poslije Pričesti ne treba riječi nego se klanja i šuti. U večeri Velikoga četvrtka ljubljeni je učenik spustio glavu na Kristova prsa; poslije Velikoga četvrtka, Krist spušta glavu na prsa svojih prijatelja, ne samo jedamput nego svako jutro, ako su čista srca.

EVANĐELJE VELIKOGA ČETVRTKA

Evandjelje Velikoga četvrtka uzeto je iz svetoga Ivana, XIII. Isus pere svojim učenicima noge, uči ih, da ljube jedan drugoga ne riječima, nego djelom: on pere noge i Judi. On, koji se osjeća na početku agonije i pred ponorom boli, kleknuo je pred one, za koje unaprijed zna, da će ga napustiti, izdati i zanijekati. Već ih je poučio, da Sin čovječji nije došao da mu služe, nego da služi. On njih služi i nas služi u osobi ovih nemirnih siromašnih ljudi okolo njega. Prelazi preko Petrova otpora, gleda ih i govori im: »I vi ste čisti, ali ne svi...« Uzima svoju gornju haljinu, koju je bio odložio za pranje nogu i sjede opet za stol. Pruža Judi komadić kruha. Nesretnik otvara vrata i izgubi se u tminama noći. Slijedi veličanstvena nova zapovijed o ljubavi, kakovu do tada nijesu ljudi nikada čuli... »Ljubite jedan drugoga, kao što sam ja ljubio vas.« Izgleda to lako našoj siromašnoj ljubavi. A koliko je puta zapjevao pijetao za nas, kao što je zapjevao za Petra? Ali mi nijesmo izašli ni lili gorke suze.

Noć je. Šute sada jedini prijatelji, koje je Isus našao na svijetu. On im govori neizmjernom ljubavi, sažalio se nad njima, On, nad kojim se nitko one noći ne će sažaliti. Otkriva im misterij svoga vlastitoga života u dušama, i njihovoga budućeg sjedinjenja

s Bogom. Obećaje im, da će doći k Ocu i da će se kod njega nastaniti, ako budu izvršivali riječ, koju im ostavlja. Obećanje, koje se ispunilo na milijardama duša kroz vijekove. On je čokot, mi smo loze, mi živimo njegovim životom. Ljubit ćemo ga, kao što je on ljubio nas. Objavljuje im, da će ih svijet mrziti kao što mrzi njega. Ali neka se umire: čeka ih veselje, što im ga nitko ne može oteti.

Ne idimo dalje: uđimo i mi u mrak. Sutra, u petak, ne će ni jedna hostija biti posvećena; misnik nosi u pohranu onu, koja se čuva za taj dan. Oltar ostaje prazan. Pjeva se *P a n g e l i n g u a*, sve dok se Sveti Sakrament ne spremi u pripravljeni grob. Dok se pjevaju Vespere, svećenik skida s oltara sav ukras. Crkva ulazi u agoniju s Kristom. Sve do Uskrsnuća ne će više zvoniti zvona.

USHIT VELIKOGA ČETVRTKA

»Sjećam se, kako su me kao dijete vukli za ruku, ili onda kada sam se vozio u staroj kočiji, koje je miris za mene značio odlazak, prtljagu, vlak, praznike; pohodili smo grobove iz prvostolne crkve sv. Andrije do sv. Pavla, iz sv. Pavla do sv. Ilije, do sv. Mihovila, zatim u Notre-Dame.¹² Možda bi se trebalo otimati ovim osjećanjima i slijediti stopu u stopu liturgiju Velikoga četvrtka: u katedrali sam biskup pere noge dvanaestorici siromaha. Uz asistenciju dvanaestorice svećenika, sedam đakona i sedam podđakona svečano blagoslivlje sveta ulja...

Ali ne, ne mogu se oteti Božjih grobova. Kao da gledam: stojim u svojoj klupi poslije podne toga posvećena dana u kapeli kolegija. Na meni je red da pjevam Lamentacije proroka Jeremije. One se nadovezuju na oficij Vel. četvrtka i pjevale su se nekoć po noći. U kuru trouglasti svijećnjak ima toliko svijeća, koliko oficij sadrži psalama i na koncu svakoga psalma dječak u kuru gasi plamen. Ja sam instinktivno otkrio istiniti smisao ovoga simbola: svaki ugašeni plamen simbolizira po jednoga apostola, koji je zaspao u noći agonije. A na koncu ostaje samo jedna svijeća, koja znači Krista, što sam svijetli u mraku. Ova je posljednja svijeća bila odnesena iza oltara.

Još uvijek kao da čujem svoj oštri glas i onaj čisti jednoga od mojih drugova... Penjali su se ti glasovi u jedan mah: »Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum...«

Ta bol Crkve bijaše u meni, ali kroz otvoreno staklo vidio sam plavo proljetno nebo... U tim čistim godinama počeo sam nositi u sebi podijeljeno srce i Velika mi je Sedmica dala da to spoznam. Tada su se sve čari svijeta udružile protiv djeteta, koje je htjelo ući u Kristovu agoniju. Ono se još nije ni prestalo ljutiti na učenike, koji nijesu mogli paziti jedan sat, a već mu se pogled nabavljao s lijepim i mekanim lijetom leptira, kojega je vjetar nagao u kapelu.«

¹² U Bordeaux-a.

Mnoštvo se polako natiskuje pred grobovima. U šutnji se osjeća poniženje Janjeta Božjega siromašnijega od svih siromaha. U duši mlada čovjeka se osjeća obnova milosti i obnova prirode i mladi kršćanin počinje jedinstvenu borbu između ova dva proljeća, borbu koja se možda ne će nikada svršiti.

SAKRAMENAT REDA

Ne zaboravimo, da je pored Euharistije u Veliki Četvrtak osnovan i drugi jedan sakramenat, koji se zove: Sakramenat Reda. »Činite to na moju spomen...«

Onih dvanaest ljudi bijaše prvih dvanaest svećenika. Juda je prvi pokvareni svećenik. Oni su bili svijesni, da nijesu više kao ostali ljudi. Čim je Isus iščeznuo pred njihovim očima, jedanaestorici je, na mjestu Jude, pridodan Matija.

Svetost je ušla u svijet sa Kristom. Crkva je sveta pa što nas se tiče bijeda pojedinaca, padovi, izdaje? »Velika slava Crkve jest, piše Jacques Maritain, da je sveta sa griješnim udovima.« Ruke nekolicine izabranih ljudi ne će više prestati da se podižu, sve dok na svršetku svijeta Janje Božje ne izbriše grijehe svijeta. Svijetlo na licu sv. Stjepana, koje je sjalo »poput anđela« nije prestalo da sja na licu najneznatnijega svećenika; ono sja i na nezavidnoj figuri Arskog župnika.

Ova milost Velikoga četvrtka prenosit će se sve do konca svijeta, sve do zadnjega svećenika, koji će služiti posljednju misu u već napola srušenom svemiru. Veliki Četvrtak je stvorio ove ljude i utisnuo im je pečat. Ujedno slični nama, a tako različiti — nikada više kao baš u ovo pogansko doba. Kaže se da manjka svećenika? Uistinu, divna li misterija, da ih još ima! Nemaju nikakove ljudske dobiti: čistoća, samoća, vrlo često mržnja, posmijeh, nadasve indiferentnost svijeta, u kojem kao da više za njih i nema mjesta, eto taj su dio odabrali! Poganska ih atmosfera ovija sa svih strana. Svijet bi ismijehivao njihovu krepost, kad bi vjerovao, ali ne vjeruje više.

Od vijekova, od Velikoga četvrtka ima ljudi, koji izabraše da budu prezreni i da ne budu ljudski utješeni. Izabraše da izgube svoj život, jer im je nekoć netko obećao: »Tko spasi svoj život izgubit će ga, a onaj tko ga izgubi radi mene, naći će ga...«

U vidljivom svećeniku je nevidljivi Krist, koji nam oprašta grijehe i nanovo otvara svoje srce.

Sigurno, da nam je oprošteno, to je milost Velikoga četvrtka!

MANDATUM ILI PRANJE NOGU

Poslije rušenja oltara, slijedi ceremonija nazvana *M a n d a t u m* (po prvoj riječi antifone: »*M a n d a t u m n o v u m d o v o b i s*. Dajem vam novu zapovijed.«) Pjeva se evanđelje: »*A n t e d i e m f e s t u m P a s c h a e*.« Zatim biskup pere noge dvanaestorici svećenika ili dvanaestorici siromaha. Klekne pred svakoga, opere i obriše.

Svaki stih, što se pjeva za vrijeme Pranja nogu potvrđuje novu zapovijed, koja će preokrenuti svijet, zapovijed ljubavi, koju nije poznavao antikni svijet: »Svi će vas prepoznati da ste moji učenici, ako se budete ljubili među sobom.«

Pranjem nogu, koje se obavlja svakoga Velikoga četvrtka i ovim upornim riječima, koje mu preciziraju sadržaj, Crkva svjedoči, da je vrijeme ljubavi, koja je u onaj dan prožela svijet i da je njezina misija čuvati je i širiti.

Nema ničega, što bi više bilo protiv ljudske prirode. Poslije Velikoga četvrtka Kristova se ljubav teško probija kroz bijesno čovječanstvo. Pače i onda, kada izgleda, da su je ljudi prihvatili, iskorišćavaju je u egoistične svrhe. Ljubav cvate samo u Kristu. Ljubiti Krista, napose u Euharistiji, i ljubiti bližnjega, isto je; dvije zapovijedi sažete u jednu. »Štogađ učinite jednome od ovih malih, meni činite.« Ne radi se o proračunima, radi se o ljubavi.

Riječi, što ih je Krist upravio svojim učenicima, a zatim Ocu one noći Velikoga četvrtka, sadržavaju u sebi sve krikove ljubavi, što će ih generacije blaženika upravljati prema njemu; pače, Pranje nogu je prasluka svih djela milosrđa, koje će obnoviti lice zemlje. U ovoj svetoj noći stvorena je zauvijek suglasnost između patničkih tjelesa sa patničkim tijelom Sina Božjega. Niknut će dvije obitelji među Kristovim prijateljima: najprije oni i one, koji će direktno zavjetovati olaškanje njegova bolnoga čovječstva i koji će dijeliti njegovu agoniju; zatim oni i one, koji će ga služiti u patničkim tijelima siromaha, slabih, utamničenika, okuženih, bolesnika i čitavoga izroda ljudskoga.

Ludost, sam sveti Pavao je tako naziva, to je uistinu ludost ljubavi, koja od Velikoga četvrtka poplavljuje svijet; ali ona nailazi na otpor, koji će trajati do konca svijeta. Nadasve se ljudski razum upinje protiv ovoga ognja, što ga je Krist zapalio u noći Velikog četvrtka. On se bori protiv nje svom snagom. Pače u punoj kršćanskoj eri, veliki duhovi tvore lanac: od Rabelaisa do Montaigne-a: svi oni, koji niječući istočni grijeh prihvaćajući prirodu, pouzdavajući se u čovjeka, kakav on jest, tražeći u svemu ekvilibrij, mjeru, svi oni, koji ne će da se žrtvuju, kojih je ideal »izživjeti se«.

»Braćo moja, zaklinje Nietzsche, ostanite vjerni zemlji svom snagom vaše ljubavi. Neka je vaša ljubav i vaše spoznanje upravljeno u smislu zemlje. Ja vas to molim i zaklinjem. Ne dajte, da vam krepost uzlijeće daleko od zemaljskih stvari i da udari krilima o vječne zidove. Poput mene, o zemlju privežite vašu krepost, o tijelo i život...«

Zaklinjanje, kojem se ne može zanijekati snaga. Ali nemoćno je ono protiv vjerovanja onih, koji znaju da je tijelo slabo i da život nije život.

Čitav je rod ljudski podignut ovim fermentom ludosti. U najracionalističkim epohama se javlja glas da svjedoči za ovu neprekinutu ludost. U onom tvrdom pozitivističkom vijeku, dostajala

je jedna ponizna mala djevojčica, koja je umrla 1897. da potvrdi ustrajnost ove ludosti. Građansko dijete u Lisieux-u uzdiglo se visoko poput Katarine Sienske ili Ivana od Križa.

TAJNA VELIKOGA ČETVRTKA

Na skriveni misterij noći Velikoga Četvrtka može se aplicirati slika gorušičina zrna, najmanjega od svih sjemenki, iz koje izraste stablo, na kojem ptice nebeske savijaju gnijezdo. Dvanaest uplašanih ljudi osjećajući približavanje smrti okupilo se oko Sina Čovječjega, čija se ruka diže nad komadićem kruha i nad čašom vina. Što znači ova gesta, čemu služi? Kako ona izgleda suvišna, dok se već jedna četa oruža batinama, i dok će za nekoliko sati Isus biti individuum predan u ruke pravdi, stavljen u rang razbojnika, ruglo svojih neprijatelja, na samilost prijateljima, nemoćan u očima jednih i drugih! A ipak ovaj osuđenik na smrt ne poduzima ništa u obranu, on jednostavno blagosiva kruh i vino, izgovara nekoliko riječi uzdignutih očiju.

Izgleda, da je iza devetnaest vijekova nečuvene slave, mala hostija, za koju se podiglo toliko katedrala, koja se spustila u milijarde prsiju i koja je u dubini pustinje našla svoj tabernakul i svoje poklonike — izgleda, da hostija proslavljena u Lurdu, na slavnim kongresima u Chicagu, u Kartagi na Filipinima, u Budimpešti, još uvijek nije poznata, da je još uvijek tajna, kao što je bila u prvoj sobi, u Jerusalemu. Svijetlo je na svijetu kao u danima sv. Ivana, a svijet ga ne poznaje. — Prepirke filozofa, rasprave političara uvijek dolaze do religiozne činjenice. Uvijek se radi o Bogu i o onima, koji u njega vjeruju. Kristovo ime je ono, koje ne smije izgovoriti onaj, koji ima ambiciju da ga poradi toga imena ne napadaju. Tamo gdje kraljuje Knez ovoga svijeta, u Rusiji, jedina zapreka, koju treba srušiti, jest Krist. On je kamen, o koji se spotiče ljudska noga.

Ali i oni, koji govore u najvećoj mržnji i strahu, ne znaju o čemu se radi. Oni ništa više ne znaju od glavara svećeničkih, koji uništise prvu malu crkvu u Galileji. Da uzmogne prožeti čitav svijet, tajna Velikoga četvrtka ostaje neshvatljiva ljudima izvana. Treba ući u nju unutra, treba se inkorporirati u njoj; treba postati dio loze. Zašto male djevojke pristaju na križni put Karmelićankâ i Klarisâ? Zašto mladi ljudi u naponu snage odabiru crnu haljinu, haljinu rugla, znak čistoće i osame? Zašto se ljudi i žene usred pokvarene sredine povlače i sabiru? Kako to, da mnogi ne mogu podnositi na duši ni najmanju ljagu i najviše trpe, kad nijesu čisti?

Misterij Velikoga četvrtka, misterij najteže branjen, sav je u ljubavi. Ostaje neshvatljiv u ljudskoj indiferentnosti.

Tajnu je Velikoga Četvrtka nosio Krist kroz tri godine svoga samotnoga života: čovjek kao i mi, od krvi i mesa, a ipak Bog, znao je svoju sudbinu i svoj put...

Od prvoga čuda u Kani, bez sumnje je imao u srcu tajnu Euharistije. Može se promijeniti voda u vino; on je proizveo ovu promjenu pred svima. Voda je postala vino, vino će postati krv. Izdaleka on pripravlja duhove, dok osvaja srca.

Ova tajna, o kako bi to bilo teško reći, kad ne bi bila Bog! Ne samo da kruh i vino postaju njegovo tijelo i njegova krv, nego ovu hranu treba podijeliti svima; dvaput umnoženi kruh treba da posvjedoči On, jedini u misterioznom jedinstvu s Ocem, kojega ispovijeda često.

RADOST

»O quam suavis est, Domine, spiritus Tuus qui, ut dulcedinem tuam in filios demonstraret, pane suavissimo de caelo praestito, esurientes replet bonis...¹³

Kršćanin putuje prema vječnosti od Pričesti do Pričesti. Stol je uvijek prostrt, kruh je uvijek ponuđen.

*Tout s'est tu. Viens, ma nuit! Viens t'en, ombre de l'ombre!
Viens, silence sacré et nuptial! Soleil
De mon âme, viens, paix! Viens, amitié!
Viens nombre!
Viens avec moi, viens, mon Dieu, ardent sommeil!¹⁴
(Paul Claudel)*

prof. D. Žanko

---

¹³ Kako je mio tvoj Duh, Gospode: da dokaže sinovima tvoju slast, nebeskim ih najsladim kruhom obdari; gladne ispunjaš dobrima...

¹⁴ Sve je zašutjelo! Dodi, noći moja! Dodi sjeno od sjene. — Dodi sveta svadbena šutnja! — Sunce moje duše, dodi, miru! Dodi prijateljstvo, dodi množino! — Dodi sa mnom, Bože moj, žarka sanjo!